

Vladimír Svoboda a kol.: *Logika a přirozený jazyk*

Filosofia, Praha 2010, 300 s.

Kniha známých autorov z Filosofického ústavu Akademie věd České republiky (Timothy Childers, Ondrej Majer, Pavel Materna, Jaroslav Peregrin, Prokop Sousedík, Vladimír Svoboda, Marta Vlasáková a voľne „afilovanej“ Marie Duží) je podľa nich venovaná vzťahu logiky a prirodzeného jazyka. Nemá to byť komplexný výklad tohto vzťahu, skôr má hovoriť o tom, ako môžu byť logické teórie nástrojom analýzy rôznych typov viet prirodzeného jazyka a v tom zmysle hlavnou témou knihy je *logická analýza prirodzeného jazyka*.

Na rozdiel od už publikovanej recenzie na túto knihu sa nebudem venovať ani pocitom (kohokoľvek),¹ ani sa nebudem na obsah a zameranie knihy pozeráť z nadhľadu stratosférického prieskumného letu.

Autori konštatujú, že logici sa zhodujú v tom, že a) logika sa zaoberá *vzťahom vyplývania*; b) ide predovšetkým o vzťah daný *medzi formami* (s. 10), pričom predpokladajú, že sa pri skúmaných predmetoch dá aspoň do istej miery oddeliť forma od obsahu. Podobné vymedzenie by sme našli u Alonza Churcha v Úvode k *Introduction to Mathematical Logic*. Takto sa pojmy formy a obsahu stávajú základnými a nedefinovatelnými. To však neznamená, že nie sú problematické,² a na jednom mieste autori aj spochybňujú často samozrejmy predpoklad, že logické formy sú niečo, čo je jednoznačne dané a čo logickou analýzou objavujeme (s. 76). Za spornú však autori považujú

¹ Sme svedkami neobyčajného nárastu populárnosti a rozšírenia používania slovného spojenia typu „mám pocit, že...“. Nehladiac na to, že primárny význam výrazu „pocit“ (zmyslový, citový zážitok alebo stav: pocit chladu, hladu, bolesti) sa nepodieľa na kompozícii výsledného významu onoho spojenia, často sa používa toto spojenie ani nie tak na vyjadrenie uvedomovania si niečoho (mať pocit zodpovednosti, istoty), ale na uvedenie subjektívneho, výsostne osobného názoru, stanoviska, ktoré týmto uvedením akoby sa vyhlo novej kritike. Vo vecnej argumentácii je použitie onoho spojenia v takomto význame bezcenné a stáva sa z neho len kliše.

² Problematickosť všeobecne zaužívaných pojmov formy a obsahu som demonštroval napr. v Gahér, F.: *Princípy stoickej fyziky 2: Identita a zmena telies. Organon F 5*, 1998, č. 1, 1 – 30.

povahu predmetov, ktoré do tohto vzťahu vstupujú. Na riešenie tohto „starého“ problému využívajú dva odlišné základné prístupy. Takýto postup, ktorý niekedy pripomína postup antických dialektikov, má svoje výhody i nevýhody. Čo preváži, závisí od spôsobu expozície problematiky, ale v mnohom od pripravenosti čitateľa a od toho, čo od textu bude čitateľ očakávať. Na rozdiel od ostatných kapitol, v poslednej je aplikovaný iba jeden prístup, čo považujem za koherentnejšie, hoci možno explanačne menej liberálnejšie.

Podľa prvého prístupu je logické vyplývanie vzťahom medzi *myšlienkami*. Podľa druhého prístupu sa logika primárne zaoberá vzťahom medzi *vetami* ako *jazykovými entitami*.

V súvislosti s prvým prístupom hneď v úvode zdôrazňujú, že nemajú na zreteli nejaký – údajne v logike okrajový – prúd, podľa ktorého nezmerný svet myšlienok je svetom „súkromných“ mentálnych entít. Podľa autorov myšlienky, ktoré konštituuju tento svet, sú nezávislé od ktorejkoľvek mysle jednotlivca a tvoria „platónsku“ ríšu. Pre čo i len trochu menej pozorného čitateľa však môže zvolená terminológia pre predmet skúmania – svet myšlienok – napriek tomuto upozorneniu zväzdať k onomu mentalizmu či psychologizmu.

Autorov tento prvý prístup zjavne neuspokojuje, a preto logiku explikujú aj z druhého pohľadu – ako ľudský artefakt – ako svet nášho jazyka. Samozrejme aj tento v istom zmysle krajný prístup relativizujú doplnením, že skúmanie jednotlivých jazykových vyjadrení niekedy nestačí a môže byť užitočné vziať do úvahy aj to, čo ich presahuje – a tými sú práve oné propozície či myšlienky.

V praktickej činnosti bádania logici túto protikladnosť prístupov podľa autorov zmierňujú či prekonávajú tým, že skúmatelia, preferujúci prvý prístup, sa k logickým entitám nemôžu dostať inak ako prostredníctvom viet jazyka, a tí, ktorí preferujú druhý prístup, musia odhliadať od rozmanitostí konkrétnych jazykových vyjadrení a skúmať čosi, čo je spoločné pre rôzne jazykové vyjadrenia.

Knihá okrem úvodu obsahuje 7 kapitol, anglické resumé, stručnú charakteristiku autorov a menný register. Vecný register by mnohí čitatelia určite privítali.

Vo väčšine kapitol sa autori snažia nejednoznačné vety prirodzeného jazyka „zjednoznačniť“ a k tomu im slúži tzv. *reglementácia* – preklad vety z prirodzeného jazyka do umelého jazyka logiky (s. 16). Tým sa, samozrejme, nemá odstrániť všetka neurčitost viet prirodze-

ného jazyka, ale len tá, ktorá je spojená s fungovaním výrazov, ktoré v prirodzenom jazyku zodpovedajú logickým konštantám. Ak si všimneme metodologickú stránku výstavby a explikácie problémov, tak v popredí ide najmä o tri princípy alebo zásady, ktoré má spĺňať spresnený text: princíp inferenčnej adekvátnosti, princíp transparentnosti a princíp úspornosti. Reglementácia má teda spĺňať *princíp inferenčnej adekvátnosti* – stručne povedané, vetám, ktoré logicky vyplývajú z istých viet (premís) prirodzeného jazyka, zodpovedajú tie ich náprotivky, ktoré logicky vyplývajú z náprotivkov oných premís. Druhým princípom, ktorý má reglementácia spĺňať, je *princíp transparentnosti* – väzba medzi prirodzeným jazykom a jeho reglementovanou verziou by mala byť čo najpriehľadnejšia. Tretím princípom, ktorý má reglementácia spĺňať, je *princíp úspornosti*. „Preložená“ veta má byť čo najjednoduchšia, čo môže niekedy byť v opozícii k požiadavke princípu transparentnosti, ktorý nabáda ku kopírovaniu gramatickej štruktúry pôvodnej vety. V takýchto prípadoch sa podľa autorov kladie väčší dôraz na princíp transparentnosti.

V prvej kapitole o *výrokových spojkách* Vladimíra Svobodu skúma možnosti logickej analýzy prirodzeného jazyka na úrovni výrokovej (propozičnej) logiky. To znamená, že ide o „reglementáciu“ tej štruktúry súvetí prirodzeného jazyka, ktorá je určená (niektorými, najmä priraďovacími a niektorými podrad'ovacími) vetnými spojkami. Nejde o ucelený výklad výrokovej logiky, skôr o demonštráciu uplatnenia výrokovej logiky pri analýze jednoduchých textov. Výklad je prehľadný, vyvážený, čitateľsky ústretový, obsahuje aj stručný historický prehľad, použité príklady sú aktuálne a citlivo vyberané tak, aby nepôsobili školometsky, ale naopak, aby pôsobili prirodzene. Autor naznačuje aj úskalia spojené s analýzou na úrovni výrokových spojok a výrokovej logiky vôbec.

Niektoré drobnosti sú na diskusiu. Rozlíšenie medzi Diodorovým a Chrysippovým poňatím implikácie na príklade výroku *Pokud je 2 liché číslo, pak je 2 sudé* nepovažujem za výstižné, pretože Diodorovi išlo o zachytenie istej časovej závislosti podmienok pravdivosti zložiek implikácie (aj tak sa to nezaobišlo bez paradoxov), pričom takéto matematické výroky sú mimo času. Podľa autora funkcia $f_9(1,0,0,0)$ má zodpovedať svojím významom vetnej spojke *bud'..., a nebo...* (s. 34). Myslím si, že ide o chybu z nepozornosti, pretože jednak už v texte predtým autor stotožnil túto funkciu s významom spojky *a* (konjun-

kie), jednak vylučujúcej disjunkcii zodpovedá funkcia $f_7 (0,1,1,0)$. Podobne spojku (spojenie...) „práve tehdy když“ nemôžeme stotožniť s funkciou $f_8 (0,1,1,1)$ (s. 35), ale s funkciou $f_{10} (1,0,0,1)$. V neposlednom rade som presvedčený aj pri mojich skromných znalostiach češtiny, že existuje ešte spojka, ktorá zodpovedá niektorej z dvojargumentových funkcií, ktorých zoznam na strane 33 autor uvádza (s. 35). Ide o spojku *leđa, leđaže*, ktorej zodpovedá pri „slabšom“ čítaní funkcia $f_{15} (1,1,1,0)$ (disjunkcia), pri „silnejšom“ čítaní funkcia $f_7 (0,1,1,0)$ (vylučujúca disjunkcia).

V druhej kapitole s názvom *Kvantifikátory* autori Marta Vlasáková a Jaroslav Peregrin podávajú základný výklad predikátovej logiky, ktorý nadväzuje na aristotelovskú sylogistiku. Prichádzajú s výkladom tzv. zovšeobecnených kvantifikátorov, ktoré by „prijímali“ nielen podmnožiny, ktoré sú buď totožné s množinou univerza (všeobecný kvantifikátor), alebo akúkoľvek neprázdnu podmnožinu univerza (existenčný kvantifikátor), ale aj nejaké iné podmnožiny univerza. Tento prístup umožňuje pozeráť sa napríklad aj na vlastné mená ako na kvantifikátory (s. 75). Nevýhodou tohto prístupu je to, že zovšeobecnené kvantifikátory už nie sú vo všeobecnosti logickými konštantami – zložený kvantifikátor *každý človek* má takto aj logickú zložku (*každý*) aj mimologickú zložku (*človek*). Takáto prvá zložka plní úlohu tzv. *determinátora* – výrazu, ktorého kategória v klasickej predikátovej logike nie je a ktorý z predikátu „robí“ kvantifikátor (s. 76). Problematizujú pojem jediného univerza, ktoré je naozaj univerzálne a prikláňajú sa k myšlienke, že „teprve obsah promluvy určuje, o jaké univerzum vlastne jde“ (s. 79). V tejto súvislosti je na diskusiu, či pri formalizácii vety *Každý človek je smrteľný* bude univerzum zahŕňať aj žijúcich, aj zomretých, aj budúcich ľudí. Voľba univerza má byť podľa autorov určená významom príslušnej vety v danom kontexte. Do hry takto nutne vstupuje empiria a pragmatika a celá logická analýza prestáva byť výlučne analytickou záležitosťou a kvantifikátory strácajú rýdzo logický charakter (s. 80), čo možno považovať za nevýhodu.

V úvode tretej kapitole *Vlastní jména a určité deskripce* autori Marta Vlasáková a Prokop Sousedík zoznamujú čitateľa s problémami analýzy vlastných mien a určitých deskripcií ako individuových konštant a v ďalších častiach oboznamujú čitateľa s prehľadom najznámejších koncepcií vlastných mien a určitých deskripcií počnúc „nekonotáčnou“ koncepciou vlastných mien J. S. Milla, ďalej „plnovýznamovou“

konceptiou vlastných mien G. Fregeho, niektorými koncepciami vlastných mien a určitých deskripcií B. Russella, referenčnou koncepciou vlastných mien P. F. Strawsona a Kripkeho koncepciou vlastných mien ako *rigidných designátorov*. Na báze týchto koncepcií predkladajú logickú analýzu singulárnych výrokov, demonštrujú hlavné úskalia takýchto analýz vzhľadom na logické vyplývanie. Uzatvárajú, že v klasickej predikátovej logike prevažuje analýza singulárnych výrokov „ve strawsonovskom duchu“ (s. 111) – implicitne sa predpokladá existencia a jedinečnosť predmetu, o ktorom je singulárny výraz. Na záver kapitoly naznačujú Carnapovo rozpracovanie Fregeho návrhu (rozlíšenie extenzie a intenzie výrazu) a upozorňujú aj na potenciál Transparentnej intenzionálnej logiky a na jej ústredný pojem *konštrukcie*. Vo formulácii „jakým způsobem je tato intenze příslušným výrazem konstruována“ (s. 115) však zamieňajú sémantický vzťah (označovania) medzi výrazom a abstraktnou entitou so vzťahom medzi abstraktnými entitami – konštrukciami a intenziami (nefregeovskými denotátmi), t. j. konštruovaním. Kapitola pôsobí čitateľsky „strávitelne“, je prehľadná a obrazne povedané vťahuje do hry takmer všetky relevantné problémy a návrhy ich riešení, s výnimkou napr. explikácie vlastných mien ako premenných a pod., čo však prekračuje možnosti klasickej predikátovej logiky.

Štvrtá kapitola je venovaná *modálnym modifikátorom*. Autor Vladimír Svoboda v úvode konštatuje, že modálna logika dnes netvorí jediný logický systém, ale skôr „složitě strukturovaný a otevřený konglomerát logických systémů“ (s. 118). Zdôrazňuje vzájomnú spätosť modálnej logiky ako nástroja na riešenie niektorých sémantických filozofických problémov a ako výsledku riešenia takýchto problémov. Navrhuje takú explikáciu problematiky, kde modálny výraz (*modálny modifikátor*) sa vzťahuje na celú oznamovaciu vetu a považuje tento postup za najvhodnejší z hľadiska logickej reglementácie prirodzeného jazyka (s. 121). Paradigmatické výrazy modálnej logiky „nutné“ a „možné“ považuje za logické konštanty (s. 122). Autor ponúka čitateľovi aj stručný historický prehľad problematiky a opisuje vznik modernej modálnej logiky. Za cieľ si okrem iného kladie aj analýzu a „projasnění“ modálneho jazyka pomocou logického aparátu. Veľmi šikovne robí prehľad štandardných systémov modálnej logiky (systémy S1 až S3 vypúšťa ako menej zaujímavé), výklad pokračuje sémantikou modálnej logiky (založenej predovšetkým na kripkeovskej

relácii dosiahnuteľnosti medzi možnými svetmi) a vyúsťuje do predikátovej modálnej logiky. Načrtáva problém „možných“ indivíduí a zápas *posibilizmu* (oblasťou premennosti indivíduových premenných sú všetky mysliteľné (možné) indivíduá) a *aktualizmu* (v rôznych svetoch sú oblasťou premennosti indivíduových premenných vo všeobecnosti rôzne súbory indivíduí) (s. 140), pričom si uvedomuje nebezpečenstvo upadnutia do metafyzických tém. V záverečnej podkapitole naznačuje prehľad explikácie *deontických, epistemických a temporálnych* modifikátorov. V poslednej časti demonštruje aplikáciu modálnej logiky pri analýze argumentov, pričom si uvedomuje, že to nemusí viesť k jasnému riešeniu, ale aspoň k sprehľadneniu (s. 152).

Piatu kapitolu autori Tim Childers a Ondrej Majer venovali skúmaniu *kondicionálov – podmienených tvrdení, prianí, sľubov či príkazov*, ktoré vyjadrujeme v oznamovacom spôsobe podmienkovými spojkami *jestliže, když, pokud, pakliže* (v slovenčine *ak-tak, keď, pokiaľ*) a v podmieňovacom spôsobe spojkou *kdyby (keby)*. Autori si vytýčili za cieľ preskúmanie rôznych spôsobov analýzy podmienkových viet a ich adekvátnosti (s. 154). Toto skúmanie začína analýzou materiálnej implikácie (jej paradoxov) a otvára sa smerom k rôznym typom implikácií. Od analýzy kondicionálov pomocou *striktnej implikácie* (a jej paradoxov) prechádzajú k *relevantnej implikácii* a k relevantným logikám, ktoré sú na nej založené. Načrtávajú v kripkeovskom rámci založenom na relácii dosiahnuteľnosti *relevantné modely* a venujú sa *epistemickej relevancii*. V tretej časti sa zaoberajú *kontrafaktuálnymi kondicionálmi*. Spochybňujú predpoklad, že antecedent kontrafaktuálnej vety je vždy nepravdivý, a preto aj názov *kontrafaktuálny* nepovažujú za úplne výstižný. Na otázku, ako explikovať problém pravdivosti antecedentu takýchto viet, nedávajú jednoznačnú odpoveď a opisujú niektoré známe prístupy. Najprv uvádzajú Goodmanovu analýzu s hypotézou skrytých premís, jeho metalingvistickým prístupom a ideou zlučiteľnosti dvoch viet (vety opisujúcej relevantnú podmienku a antecedentu kondicionálu). Keďže Goodmanov pokus nepovažujú za úspešný, jadro explikácie celej kapitoly je založené na Lewisovej, resp. Stalnakerovej sémantike. Základnou ideou Lewisovej sémantiky je relácia *podobnosti*, ktorá vychádza zo subjektívneho porovnania možných svetov na základe ich podobnosti s aktuálnym (s. 173). Na rozdiel od Lewisa Stalnaker predpokladá existenciu práve jedného najbližšieho sveta, v ktorom platí antecedent kondicionálu. V piatej

časti sa autori zamerali na analýzu niektorých problémov spätých s kontrafaktuálnymi v prirodzenom jazyku. Pri vysvetľovaní dôvodov neplatnosti niektorých úsudkových foriem uvádzajú príklady, v ktorých zásadnú úlohu hrá *implicitná* zmena kontextu, pre ktorú práve Lewis-Stalnakerova sémantika vytvára formálny rámec (s. 181). Musím povedať, že táto časť explikácie pôsobí rozpačito a autori následne aj konfrontujú platnosť tranzitivity pre kontrafaktuály s ideou zmeny kontextu (východiskových podmienok). V poslednej časti robia autori prehľad formálnych systémov pre kontrafaktuály. Problematika kondicionálov a špeciálne kontrafaktuálnych kondicionálov nie je vôbec ľahká a čitateľ sa nemusí na základe vysvetlenia, ktoré predložili autori, dostatočne orientovať a výsledkom môže byť zväčšenie pochybností o správnosti ktoréhokoľvek riešenia a zväčšenie počtu problémov. Aj také fázy poznania sú zrejme potrebné.

V kapitole *Anafora* sa jej autor Jaroslav Peregrin hneď v úvode pýta, či sa logika zaujíma o to, ako skutočne hovoríme. Potom od analýzy jednoduchých viet prechádza k problematike kontextu a k zápasu logiky s ním. V druhej časti stručne opisuje históriu tohto zápasu, za zlomový moment považuje články Richarda Montagua (1974), v ktorých sa prostriedkami logickej sémantiky modelujú výseky angličtiny. Zdôrazňuje, že už David Kaplan rozdelil výrazy, ktoré sa vzťahujú ku kontextu, na *indexické a demonstratívne* (s. 197). Peregrin sa sústreďuje na anaforu, ktorá predstavuje špeciálny prípad kontextovo závislých výrazov a načrtáva osudy záujmu, resp. nezájmu logikov o ňu v období od osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia. Upozorňuje na Kampov návrh *teórie reprezentácie diskurzu* a na reakciu na ňu – *dynamickú predikátovú logiku* (J. Groenendijk a M. Stokhof). Pripomína, že Kaplan prišiel k záveru, že významom vety nie je jej intenzia, ale to, čo nazval jej *charakterom*: funkcia, ktorá priradzuje kontextom intenzie. Ďalej objasňuje pojem „starý kontext“, „nový kontext“, „potenciál zmeny kontextu“, pričom upozorňuje, že miesto výrazu *kontext* sa často používa výraz *informačný stav* a do popredia sa môže dostať ako podstatný aspekt kontextu ako *zhromaždiska presvedčení*, na ktorých sa hovorcovia a poslucháči už dohodli. Navrhuje zapojiť do modelovania kontextu inštrument „individuária“ (súbor aktuálne aktivovaných osôb, vecí...) a „informatória“ (sklad aktivovaných informácií) (s. 206). Tento prístup považuje za najpopulárnejší medzi lingvistami. V piatej časti navrhuje „spojenie“ inštrumentov možný svet a kontext

do tzv. *svetokontextu* a následne sa snaží pracovať s pojmom „sústredený svet“ (sústredený na nejakého hovorca). V závere tejto časti poukazuje na ťažkosti a problémy takéhoto prístupu. V šiestej časti predkladá riešenie problematiky kontextu z pohľadu dynamickej výrokovej logiky. Tá sa zakladá na myšlienke, že vieme zachytiť *vývoj našich vedomostí* v priebehu diskurzu, pričom stav vedomostí je zachytený ako množina všetkých možných svetov, ktoré sú zlučiteľné s tým, čo doposiaľ vieme, a potenciál príslušnej vety explikuje ako funkciu, ktorá priradzuje informačnému stavu (teda množine možných svetov) opäť informačný stav. V záverečnej časti posúva úvahy do oblasti dynamickej predikátovej logiky, kde je informačný stav *de facto* stotožnený s ohodnotením premenných. Úplne na záver uvádza obmedzenie takéhoto prístupu, najmä to, že je to riešenie *ad hoc* a naznačuje aj iné cesty riešenia.

V záverečnej kapitole sa autori Marie Duží a Pavel Materna venujú *Propozičným a pojmovým postojom*. Analýza viet, v ktorých agent vyjadruje vzťah k významu inej vety alebo výrazu, bola skúšobným kameňom sémantických teórií a na túto problematiku explicitne upozornil už Gottlob Frege v súvislosti s domnienkovými vetami a tzv. nepriamym kontextom. Autori konštatujú, že hoci sa tieto propozičné postoje vyjadrované domnienkovými vetami intenzívne skúmali, postoje k pojmom typu *hľadania, nachádzania, priania a pod.* sa opomínali (s. 220). V prvej časti uvádzajú problematiku a navrhujú rozlišovať dva rôzne vzťahy – *intenzionálny* a *hyperintenzionálny* – a dva druhy postojov – *doxastické* (domnieva sa že, verí, že, myslí si, že atď.) a *epistemické* (vie, že). Hlavný dôvod pre logickú analýzu propozičných postojov vidia autori v tom, že svojou zložitosťou pomáha ich skúmanie prehlbovať sémantické teórie. Prvým úskalím, na ktoré naráža logická analýza týchto postojov, je zdanlivá neplatnosť *princípu kompozicionality* významu zloženého výrazu a na ňom založeného *princípu substituovateľnosti* jedného výrazu iným s rovnakým významom. Autori podávajú stručný prehľad rôznych prístupov k analýze domnienkových viet počnúc Fregeho riešením (závislosť denotátu výrazu od stupňa nepriameho kontextu), Carnapovým pokusom založeným na pojme *intenzionálneho izomorfizmu*, Richardovým kontextualizmom, sentencializmom (najmä Davidsonovým parataktizmom), vzťahom k neštruktúrovaným propozíciám (Hintikka, Stalnaker), Montagueho riešením na pôde intenzionálnej logiky a riešením na pôde situačnej sé-

mantiky (Barwise, Perry), pričom vždy poukazujú na slabiny daného riešenia.

Vlastnú explikáciu propozičných postojov uskutočňujú autori v transparentnej intenzionálnej logike (TIL), ktorej pôvodcom je P. Tichý. Hlavnou myšlienkou je štruktúrované chápanie významov výrazov – významov ako abstraktných procedúr či konštrukcií, a preto autori hovoria o *procedurálnej teórii významu* (s. 234). TIL-ka je explikačne silný nástroj a rozlíšením implicitných a explicitných postojov autori rozlíšili propozičné postoje ako postoje k intenzii (propozícii) alebo postoje ku konštrukcii propozície a rozlíšením supozície *de re* a *de dicto* autori dokázali rozlíšiť dva varianty propozičných (a neskôr i pojmových) postojov – *de re* a *de dicto*. Pri *de re* propozičnom postoji platí princíp existenčnej presupozície a princíp substituovateľnosti koreferenčných výrazov, pri *de dicto* postoji nemusí platiť ani jeden z týchto princípov. Pri riešení problému pojmových postojov vystupuje do popredia *hyperintenzionálna* sémantika TIL-ky, v ktorej sa pracuje s konštrukciami ako objektmi *sui generis* (s. 254). Autori podrobne vysvetľujú postoje k matematickým pojmom, pričom prichádzajú k záveru, že v takýchto hyperintenzionálnych kontextoch môžeme substituovať iba *procedurálne izomorfné konštrukcie* (s. 260). V prípade, že objekt postoja je označený empirickým výrazom, narážame podľa autorov často na inherentnú viacznačnosť (s. 262), a preto aj logická analýza ponúkne viacero riešení. V tomto zmysle predkladajú analýzu viet, ktoré vyjadrujú prianie, hľadanie a nachádzanie. Text je presný, prenikavý, ale miestami veľmi hutný a jeho súvislé chápanie predpokladá čitateľa už čiastočne zorientovaného v základoch TIL-ky alebo λ -kalkulu. Na druhej strane ponúka taký široký prehľad explikácií rozličných typov propozičných a pojmových postojov, že v danom rozsahu to ani inak asi nebolo možné.

Kniha má peknú obálku aj celkový dizajn, na prvej strane je drobná chyba – vročenie 2008. Som presvedčený, že publikácia si našla a nájde dostatok čitateľov, ktorí budú z radov študentov najmä magisterského a doktorandského štúdia logiky, filozofie, lingvistiky, ale môže zaujať aj odborníkov v daných oblastiach svojou prehľadnosťou a snahou o intenzívnejšie nasmerovanie skúmania na prirodzený jazyk, na jeho logickú analýzu.

František Gahér